

Problémy využívania zosuvných území

S otázkou stability svahov sa stretáva-me v najrôznejších odvetviach ľudskej činnosti, najmä však pri projektovaní a realizácii technických prác. V mnohých prípadoch je snaha pozemky devastované svahovými pohybmi rekultivovať a tak využiť - či už pre zástavbu alebo účely poľnohospodárstva.

Dnes, keď obce majú možnosť rozhodovať o svojom ďalšom rozvoji, často vzniká problém ako čo najlepšie využiť určité územie. S podobnou situáciou sa stretli v obci Vištuk v prípade lokality Grefty (obr.). Objavili sa návrhy na oživenie územia, napríklad vybudovaním golfového ihriska, či postavením atraktívnej predajne s občerstvením. Bol by to však veľký zásah do územia s pomerne vysokou ekologickou hodnotou. Jedným z výstupov Ekologickej štúdie obce Vištuk bol návrh na využitie tejto lokality.

Z geologického hľadiska sú Grefty jednou z vyše 9000 svahových porúch na celej ploche Slovenska, čo predstavuje asi 3 % jeho plošnej rozlohy. Regionálny výskum svahových pohybov v slovenských Karpatoch je zaujímavý tým, že sa tu vyskytujú a striedajú ich rozmanité typy na pomerne dostatočne preskúmanom priestore a dajú sa dobre porovnávať a študovať vo vzájomných súvislostiach. Zosun Grefty patrí ku katastrálnym zosunom, je široký 1400 m a dlhý

400 m. Maximálna hrúbka zosuvných más je 10-14 m. Svah postihnutý zosúvaním je zo šedých fľov a prachovcov s plochami pieskov pontu, prikrýtych vrstvou pieskov a štrkov levantu. Styčná plocha medzi týmito útvarmi je v uhle 10-12°, sklonená smerom na severovýchod, t.j. do doliny.

Pozdĺž tohto styku presahujú a vyvierajú na povrch vo svahu v pramennej línii podzemné vody, ktoré rozmáčajú fľový podklad a sú tiež hlavnou príčinou vzniku občasnej reaktívacie zosúvania. Zosun sa aktivizoval, podľa ústneho podania, v r. 1920-1925 a najnovšie r. 1964, v závislosti od zrážkových anomálií (Nemčok, 1982). V roku 1967 sa v tejto oblasti urobil inžinierskogeologický prieskum (Motlidba, 1967), nakoľko zosun ohrozuje menšiu vodnú nádrž, cestu a niekoľko domov v obci Vištuk. Zosuvné masy rozplavuje Vištucký potok, čím sa na tomto svahu neprestajne narúša rovnováha.

Hlavnou príčinou vzniku a reaktívacie poruchových zosunov sú neupravené odtokové pomery podzemnej a povrchovej vody. Ako prvoradú úlohu sme v návrhoch na využitie Greftov (Rózová a kol., 1992), uviedli zvýšenie stability zosunu kombinovanými vegetačno-technickými opatreniami, pričom rozsiahle stabilizačné opatrenia sa vzhľadom na

ich finančnú náročnosť neodporúčajú (Motlidba, 1967). Rovnako sa tu neodporúča poľnohospodárska činnosť, napríklad periodická orba, pretože by to narušilo nepriepustnú mačinovú pokrývku a umožnilo infiltráciu zrážkových vôd do zosuvných más (Nemčok, 1982), čo by opäť vyvolalo reaktíváciu zosuvného pohybu.

Vzhľadom na floristickú hodnotu bude táto lokalita zaujímavá aj pri mapovaní biotopov Slovenska. Preto v štúdiu odporúčame realizovať zásahy do vegetácie iba nepriamo, to znamená nad hornou hranicou svahu. Nachádzajú sa tu zvyšky xerotermnej vegetácie, v predlesnom sukcesnom štádiu úhoru (opustená vinica), s náletom krovinných a stromových druhov a zvyškami niekdajších viníc. Xerotermné trávobylinné porasty majú vysokú druhovú pestrosť. Okraje, či už na kontakte s poľom, komunikáciou alebo záhradou sú ovplyvnené a ruderalizované. Vyskytujú sa tu však i niektoré ohrozené taxóny (Maglocký, 1983), ktoré predstavujú potenciálne nebezpečenstvo, pretože poskytujú možnosť udomácnenia sa niektorých karanténnych burín a ich eventuálnu inváziu do poľí. Tieto druhy sa stávajú obávanými a ťažko vyničiteľnými burinami poľnohospodárskych kultúr. Na Greftoch sa zistili 2 druhy, zatiaľ ich výskyt nie je masový, je však významný so zreteľom na možnosť premoženia.

Spôsob rekultivácie a využívania pozemkov sa veľmi podobá tomu, čo v minulosti robili naši predkovia na lazoch a v osadách v podhorských oblastiach. Grefty by mohli slúžiť ako oddychová zóna vidieckeho sídla.

Jana Jančovicová

Literatúra

- Maglocký, Š., 1983: Zoznam vyhynutých endemických a ohrozených taxónov flóry Slovenska. *Biológia (Bratislava)*, 38, 9, p. 825-852.
- Motlidba, I., 1967: Podrobný inžinierskogeologický prieskum zosuvného územia. IGH (Bratislava).
- Nemčok, A., 1982: Zosuvy v slovenských Karpatoch. Veda, vydavateľstvo SAV, Bratislava, 320 pp.
- Rózová, Z., a kol., 1992: Ekologická štúdia katastrálneho územia obce Vištuk, Záverečná správa ÚKE SAV Nitra, 50 pp.
- Záruba, Q., 1987: Sesuvy a zabezpečovanie svahů. Academia, Praha, 340 pp.

